

Een bijzondere gebeurtenis in Sebaldeburen

W e schrijven 10 november 2006. Op deze dag is na een grondige restauratie de tweede schroef van molen *De Eendracht* weer in gebruik gesteld door L.M. Endedijk, de directeur van De Hollandse Molen.

De voorzitter van Molenstichting Westerkwartier e.o., mevrouw I. Martens, sprak in de smaakvol versierde garage/molenwerkplaats bij het molenaars-huis het openingswoord tegenover een dertigtal genodigden. Ze dankte iedereen (opvallend veel vrouwen) die zeer volhardend en gedurende veel jaren de nu voltooide werkzaamheden hebben voorbereid. Daarna verrichtte de heer Endedijk de officiële openingshandeling door de vang te lichten. De zwakke (maar wel *dikke*) wind was in de gun-

stige biotoop voldoende om de wieken tot draaien te brengen, waardoor de herstelde schroef rustig wat water kon opbrengen. Met deze restauratie is de bemalingsfunctie van voor 1926 hersteld, zij het met andere materialen en middelen.

De wens om tot een herstel van de aandrijving van de tweede schroef te komen, ontstond nadat het Waterschap Westerkwartier had besloten de elektrische bemalingsfunctie uit de molen te halen. De bemalingsfunctie werd overgenomen door een nieuw gemaal aan de Woldweg. Hierdoor kwam de tweede schroef stil te liggen.

Een groot probleem bij de realisatie van deze restauratie lag in het feit dat de schroefbak niet diep genoeg was en de schroef dus te weinig *tasting* had. Uitvoering van het restauratieplan betekende: verwijdering van de bestaande schroefbak, uitgraven en storten van een nieuwe! Dit zou extra kosten met zich brengen. In 1988 werd het idee geopperd en in 1997 werd het uitgebreide plan ingediend bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Door de vasthoudendheid van het bestuur van Molenstichting Westerkwartier e.o. is het resultaat nu te bewonderen. Proficiat!

De kosten voor deze restauratie bedroegen ruim € 152.000. Het geld voor deze restauratie is toegezegd door de volgende organisaties, overheden en instellingen:

Rijksdienst voor Monumentenzorg, Gemeente Grootegast, Prins Bernhard Cultuurfonds/Anjerfonds, BankGiroLoterij, J.B. Scholtenfonds, VSBfonds Groningen Drenthe, Rabobank Zuidelijk Westerkwartier, Dinamofonds.

Na een openbare aanbesteding hebben de firma's Oosterhof-Holman uit Harlingen (voor het betonwerk) en molenmakerij Molema v.o.f. uit Heiligerlee (voor de aandrijving) de werkzaamheden naar volle tevredenheid uitgevoerd.

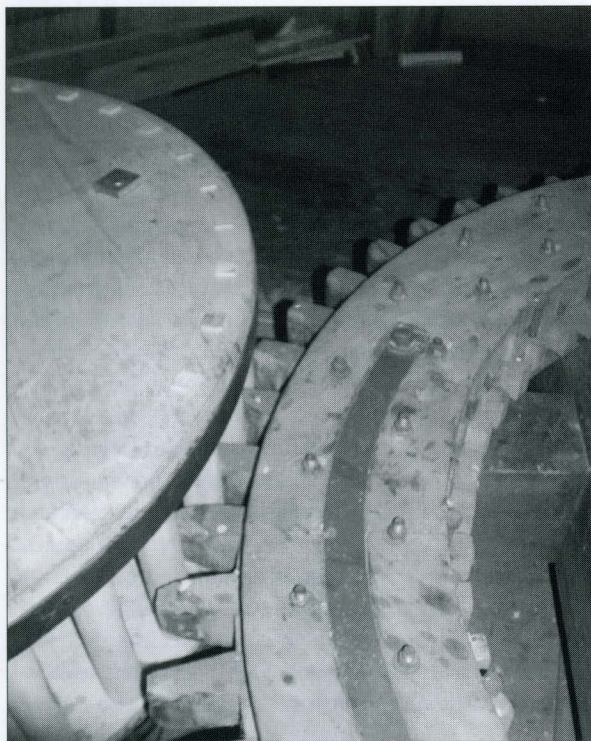
Historie en tegenwoordige tijd, verankerd in het nieuwe muldershuis

Molenaar Henk Berends heeft een eigen beeldmerk op de vangstok gemaakt

Tijdens deze ingrijpende restauratie heeft ook de vrijwillige molenaar menig uurtje vrije tijd aan de molen gespenseerd. In augustus werd de molen met de hogedruk-reiniger schoon gespoten en geheel geverfd. Van een wiek werden de loop- en treklatten van de zelfzwiching vervangen. Nadat het grote betonwerk was uitgevoerd werd het molenerf opnieuw ingericht en de begane grond in de molen voorzien van bestrating en nieuwe vloerdelen.

Het takrad en de nieuwe schijfloop voor de eveneens nieuwe vijzel

Het gezegde luidt *Molens Moeten Malen*. Er zijn meerdere betekenissen, maar de letterlijke komt bij

De Eendracht nu ondubbelzinnig tot uiting. Bij voldoende wind kan er zelfs met twee schroeven worden gemalen. In de provincie Groningen zijn er op dit moment van de 27 poldermolens nog vier met twee werkende schroeven. Gelukkig heeft nu ook het Westerkwartier er nu ook weer één.

Terug in de tijd

In 1895 besloot het polderbestuur een tweede schroef te laten aanbrengen in poldermolen *De Eendracht* te Sebaldeburen. Hiertoe werd de koningspil ingekort en voorzien van een *takrad* (spoorwiel). De bestaande schroefbak werd verwijderd en er werden twee nieuwe schroefbakken gemaakt. Hetzelfde polderbestuur besloot in 1926 de oostelijk gelegen houten schroef te laten aandrijven door een elektromotor. De maalspil werd verwijderd en door de firma Lonigh uit Helpman werd een elektrische aandrijving geplaatst. Hiervoor moest 1 kilometer middenspanningskabel vanaf de Provincialeweg naar de molen worden aangelegd. De kosten hiervan bedroegen destijds fl 2974, maar de begroting werd met fl. 1000 overschreden. De aandrijving voldeed blijkbaar niet, want na vijf jaar vonden er aanpassingen plaats door de fa. Landweer & Zonen te Hoogezand. Naast het molenerf verrees een transformatorgebouwtje. Dat verdween weer rond 1954 toen de molen een directe aansluiting kreeg op 220/380V over de bestaande kabel.

Het oude wiel van de elektrische aandrijving is (los) naast de nieuwe vijzel opgesteld

In 1970 werd de elektrisch aangedreven schroef vervangen door de huidige stalen schroef van de firma Spaans. Tevens werd toen de aandrijving geautomatiseerd. Dit was nodig omdat de molen het sinds 1970 zonder vaste molenaar moest stellen. Bovendien was de elektrisch aangedreven houten schroef niet meer bruikbaar. In januari 1987 gaat de polder (en de molen) over naar het Waterschap Wester-

kwartier. Dit waterschap besluit in 1988 een nieuw gemaal te bouwen aan de Woldweg. Hierdoor wordt het elektrisch gemaal in de molen overbodig. Na voltooiing van het nieuwe gemaal in 1990 komt de stalen Spaans-schroef niet meer in actie. De aansturing van de motor wordt verwijderd, evenals de aandrijving en de elektromotor. Op dat moment

ontstaan de nu gerealiseerde plannen om de schroef weer zijn oorspronkelijke aandrijving terug te geven.

En bijna 20 jaar later is het heugelijke feit daar: de stalen schroef kan weer water malen.

Alle foto's: J.C. van Driel, Groningen